

«Faşizm» denilen ne varsa «gerilerde kalmıştır, bir daha olmaz, bize olmaz,» diye düşünülmesi, uygulamadaki faşizmin faşizm olarak iticiliğini zihinlerden saklar.

Değişik dönemlerde, değişik zamanlarda yaşananlar «faşist dönem» olarak nitelenmiştir: Almanya'da Ulusal Toplumcu İşçi Partisi'nin yönetimde olduğu dönem, İtalya'da Faşist Parti'nin yönetimde olduğu dönem, İspanya'da Falanjist'lerin yönetimde olduğu dönem, Şili'de Cunta dönemi. Bunlara bakıldığında, faşizm bir üretim tarzı ya da toplumsal bir yapı olarak gözüküyor; ne de bir ideoloji. Daha çok bir tarz yönetme fiili olarak ortaya çıkıyor. Bu yönetme tarzının uygulandığı dönemler doğrudan yönetimden kaynaklanan zulmün yaygın olduğu dönemler olduğundan, faşizmin doğrudan hükümetin zor kullanımı ile özdeşleştirildiği de olmuştur. Ancak, hükümet kaçınılmaz olarak zor kullanır; hükümet zorunun ayırd edici özelliği hukuki ve ahlaki olarak meşru bulunan zordur.

Faşizm, bir bölgede, yerli egemen sınıfın kontrolü kaybetmeye yüz tuttuğunda ortaya çıkıyor; yani, faşizme uygun dönemlerde, birileri çıkıp egemen sınıfın egemenliğini sarsmaya başlamıştır. Böyle bir durumda hükümet olmak ateşten gömlektir. Faşizme uygun bir dönemde, hayal dünyasında yaşayan bir burjuva kadro ortaya çıkıp, diğerlerinin şaşkınlığından faydalanıp, dişe dokunur bir halk desteği olmadığı halde, temsilde orantısız bir ağırlık kazanmasıyla, faşizmin ilk sayfası açılmış olur. Bu haliyle faşizm araçların başı belirsiz, kafası karışık iktidaradır. Hayalin bir payandası, faşist iktidarın halk desteği olmadığı halde, halkın tümünü temsil ettiği sanrısıdır: Faşist halkçıdır ya da demokrattır.

Faşistin halkça ya da demokratik olarak desteklendiği hayali, kamuoyu denilen medya ve kamuoyu araştırmaları gibi yansıtıcılardaki manipulasyonlarla sağlanabilir. Ancak, yaşananla alakası bulunmayan bir hayal olan bu hakikatin seçimlerle kırılmasından kaçılmalıdır ya da insanların zihinlerinin pratikteki yansımaları manipule edilmelidir. İnsanların zihinlerinin pratikteki yansımalarının manipule edilmesi, faşist hayalin taşıyıcı sütunu olan, insanlığın bir kimliğe bağlı olarak iyi kılınması süreci, tedavisi süreci düşünüdür. İnsanlık belli bir kimliğe sahip üyelerden oluşuyorsa iyidir, aksi halde tedavi edilmelidir. Eğer kimlik ırksa o ırktan olmayanlar, din ya da mezhepse o din ya da

mezhepten olmayanlar kötüdür ve kötülük ortadan kaldırıldığında insanlık tamamen iyi olacaktır. Faşist, insanlığın iyiliğine adanmıştır: Faşist iyi niyetlidir.

Ateşten korkmamak, ateşi kontrol altına alıp kullanmak doğallığın ötesine geçip insan oluşun en önemli aşamalarından biri olarak görülebilir. Ustalaşma, belirmesinden sonra, usta öykünmecilerinin, doğallığın ötesine geçişin doğaya aykırılık olamayacağını unutmamasına da vesile olur. Ehil olmayan, gözü kara öykünmecilerin elinde ateşin kontrolden çıkıp yangına dönüşmesi de insanın ateş sonrası bir etkinliğidir. Bir üretim tarzını, bir ideolojiyi ya da hükümetin zor kullanımını doğrudan faşist olarak nitelemek yanıltıcı olur. Belki de bu yanıltıcılıklardan dolayıdır ki, onca sıkıntı, onca acı verdiği bilinmesine karşın, faşizm tekrar tekrar ortaya çıkıyor. Faşizmin ortaya çıktığı dönemlerde, «faşizm» denilen ne varsa «gerilerde kalmıştır, bir daha olmaz, bize olmaz,» diye düşünülmesi, uygulamadaki faşizmin faşizm olarak iticiliğini zihinlerden saklar. Yaşanmış olandan dersler alınmıştır alınmasına, ama yanlış dersler alınmıştır.

Salt iticiliğin saklanması, insanların az bir kısmının bile olsa desteğini sağlamaz; desteği sağlayacak olan çekiciliğidir. Faşizmin erken dönemindeki çekiciliği, halkçılık olarak gösterilen halk düşmanlığı, demokratiklik olarak gösterilen ayrımcılığı, ve iyilik olarak sunulan kötülüğüdür. Faşizmin baharında, sonraları karabasana dönüşecek renkli hayaller, sonraları teslimiyete dönüşecek başkaldırı, sonraları bezmişliğe dönüşecek olan umut yaygındır. Giderek tüm olumlular simgeleşir, bu simgelerle simgelenenin ortadan kaldırılışı perdelenir; ta ki, hayal dünyasında yaşayanlar, bir bir, çıplak gerçekle karşı karşıya gelme durumunda kalana kadar. Geriye bakıldığında, kötülük simgesi olan bir isim kalmıştır, faşizm artık onunla ve (bir kimlik doğal özelliğiymiş gibi adlandırılan) bölgeyle anılır: Hitler Almanya'sı, Mussolini İtalya'sı, Franco İspanya'sı, Pinoşe Şili'si.

Egemen sınıfın sömürü ilişkilerini kontrol etmek konusunda zaafiyete düştüğü koşullarda beliren faşizm, üst yapıyı karmakarışık ederken, bir ucu gasp ve yağmaya dayalı, diğer ucu hayalîyi şişirmeye dayanan ekonomi siyaseti yürütülmeye başlar. Gasp ve yağmaya önce en güçsüzlerden başlanır ve hedeftekiler (karışmış yün yumağına dönüşmeye başlayan üst

yapısal unsurlarla gerektiği oranda meşrulaştırılarak) zorla köşeye sıkıştırılıp, servetlerine el konulur. Başarı gecikmeyecektir, yağmalanan kaynakların kullanımıyla ekonominin iyileştiği görüntüsünden cesaretle, daha dış dokunur hedeflere yönelir. Ganimet böylece gittikçe büyüyen boyutlar alır ki, bu kaynaklarla ekonomideki başarı gittikçe büyük boyutlara ulaşıyormuş izlenimi doğurulabilir. Faşist iyiliğin «iyilikle» gerçekleştirilmesi mümkün değildir, burada «sopada bonkör, havuçta nankör olacaksın» şiarıyla özetlenebilecek bir havuç-sopa yöntemi devreye girer: Faşist hükümet gücünün yettiğine elini korkak alıştırılmaz, gittikçe büyüyen hedeflere yönelir; kendi fazlalık varlığını yüceltirken, servet sahibini servetiyle, üreticiyi ürünüyle aşağılar.

Bir yandan gasp-yağma sürerken, o an hedefin dışında kalanlarsa, elde ayakta bir şey yokken bir zenginlik serabında oyalanır. İnsanların oyalanıp duracakları hayal dünyasının oluşmasında ya da dünyanın hayalîleştirilmesinde monitarizm ([Bknz.](#)) gibi ussallık olarak sunulan saçmalıkların küçümsenemeyecek etkisi bulunur; bunlar, öyle sıradan insanları ya da iktisat öğrencilerini değil, yaşını başını almış hocaları, koca koca holdinglerin sahiplerini saçmalıklarıyla uyutabilmiş gibidir.

2006 yılı içinde, iki kafadar bir araba bulup şehirlerarası yola çıkmışlar, yolda rastladıklarını ve uğradıkları satış büfelerindekileri öldürüp, alacaklarını almışlar, böylece iki güne yakın dolaşmışlar, sonunda yakalanmışlar. Eş dost tanıdıktan el koyabilecekleri tükendiğinde, henüz faşist saldırganlık durmamışsa, bu sefer dışarı saldırı başlar; kendini bu tür bir saldırganlık girdabına kaptırıp saldırgan olanlar al aşağı edilene kadar sürüp gider. Faşizm gasp-yağma zinciri böylece geri dönüşsüz bir yola çıkıp o yolda ilerlemez.

Hayalînin satışı da uzun sürmez. İktisat literatüründe olmaması gereken bir koşula adını veren Charles Ponzi (1882-1949, [Bknz.](#)) hayalînin satışının (finansal köpüğün bir an gelip spekülâtif büyümeye dönüşeceği umuduna dayalı olarak, [Bknz.](#)) bir süre sürüp gidebileceğini göstermiştir göstermesine, ancak bu da çok yüksekte atlamayan birinin yere çarpmadığı sürece «kim demiş insanın uçamayacağını,» diye keyiflenmesinin ötesine pek geçebileceği gibi değildir. Yapılan, «gelecekte büyük getirisi olacak,» diye insanların

değersiz ülküler peşinde daha artan bir hırsla koşuşturmasını ve/ya da değersiz kağıtlara sürekli artan değerler vermesini sağlamaktır; ancak beklenen büyük bir getiriye hiç ulaşamayacağı gibi, mevcut servet de tüketilir.

Faşizm, (sınıf çözümlmelerine katılması işgüzarlık olan, çalışanlar sınıfından olmalarına karşın kendilerini başka bir sınıf gibi gören, sınıf olarak niteleyemeyeceğimize göre, kendilerini kırmamak için, ara sınıf diyebileceğimiz) bir ara sınıfın geçici bir dönem için araya girmesi olarak belirlemektedir. Bu ara sınıf üretim ya da toplum bakımından gereksiz bir ayrıntı olduğundan ideolojisini başka sınıflara göre kurmak durumunda kalır. Almanya'da ahalinin zihni, İtalya'da taşralıların zihni, İspanya'da merkezdekilerin zihni, Şili'de ecneblerin zihni, bu ara sınıfın ideolojisinin temel tutamaklarını sağlamıştır. Toplu olarak bakıldığında, faşist dönemin on yıl civarında bazen biraz uzun, bazen biraz kısa sürdüğü, sonra ismi kalsa da cisminin gittiği görülüyor; faşist dönemin sonunda egemenlik, istisnasız olarak, öyle ya da böyle, ecneblerin eline geçiyor ve ecnebler dışında herkes her bakımdan dönem başından yeğlenilmeyecek bir duruma düşüyor.

Türkali Mah., Beşiktaş